

Position paper van ExpEx over de Hervormingsagenda Jeugd

voor het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer met de vaste commissie VWS van 19 juni

Eindelijk is het langverwachte concept van de Hervormingsagenda gedeeld. Hoewel dit goed nieuws lijkt, maken wij ons wel nog ernstige zorgen of jongeren in de jeugdzorg iets zullen gaan merken van de visie en ambities die op papier gezet zijn. Wij hebben namelijk nog niet het vertrouwen dat de Hervormingsagenda ervoor gaat zorgen dat alle jongeren die dat nodig hebben passende zorg kunnen krijgen, want er is nog niet concreet uitgewerkt hoe de plannen verder gaan worden uitgevoerd. Dit zullen we met elkaar moeten gaan doen. Hierbij is het in ieder geval belangrijk dat het perspectief van jongeren uit de jeugdzorg en hun ervaringskennis in zijn diversiteit goed wordt meegenomen.

In dit korte position paper kijken we graag met u vooruit wat er nodig is om de broodnodige verbeteringen in het stelsel van jeugdhulp te realiseren. Maar eerst kijken we terug op het proces van de totstandkoming van Hervormingsagenda Jeugd en wat we hiervan kunnen leren voor de komende periode en de toekomst.

De totstandkoming van de Hervormingsagenda

Vertegenwoordiging van ervaringsdeskundigen

Bij de start van het proces is de NJR gevraagd om de belangen van jongeren uit de jeugdzorg te behartigen. In verschillende werkgroepen hebben wij vanuit onze samenwerking binnen Generation YouthCare en via MIND deelgenomen en zo meegedacht met de Hervormingsagenda. Maar na de zomer van 2022 hebben wij besloten niet meer actief te participeren in het proces. De financiën worden constant boven de inhoud geplaatst. Punten die voor jongeren ervaringsdeskundigen van belang waren, kregen mede hierdoor wat ons betreft te weinig aandacht en ruimte. Hoe goed de samenwerking met de mensen over wie het gaat verliep, verschilde overigens erg per werkgroep. Daarom zouden wij graag voor het vervolg gezamenlijk lering hieruit willen trekken door het proces te evalueren met de betrokkenen.

Financiële onzekerheid geeft onzekerheid

Hetzelfde lijkt te gebeuren als tijdens de decentralisatie: we willen iets veranderen, maar wel gepaard met een flinke bezuiniging. De meerjarige financiële onzekerheid geeft ons niet het vertrouwen dat er fundamenteel een hervorming op inhoud gaat plaatsvinden. Veel is en blijft onduidelijk, verschillende maatregelen zijn ook niet alleen afhankelijk van de uitwerking van de Hervormingsagenda. Bijvoorbeeld rondom de voorgenomen bezuinigingsmaatregel wat betreft de behandelduur: wordt deze over een aantal jaar nog verder ingekort en wat doet dit met de kwaliteit van zorg? Wat ons betreft is minder focus nodig op bezuinigingen op de korte termijn en het gesprek moet meer gaan over meer op wat het oplevert op de langere termijn.

Wij hebben onder andere gepleit voor liefdevolle jeugdzorg, waarin we de leeftijdsgrens van 18 loslaten, jongeren een stevige basis geven met de Big5, waarin geen wachtlijsten zijn en jongeren zélf aan het roer staan in hun behandeling. Wat wij wilden, lezen jullie onder anderen in de droom die we met andere organisaties voor en door jongeren op een rij hebben gezet.

www.expex.nl/generation-youthcare-wij-dromen-van/

Wat zijn de inhoudelijke problemen volgens ons?

18 uit de jeugdwet

We zijn blij dat de door ons mede-ontwikkelde Big 5 een plek heeft gekregen in de jeugdzorg. Echter, is hiermee maar een klein gedeelte van het probleem onderkend. In de Hervormingsagenda staat nu vooral dat op tijd begonnen moet worden met het afbouwen en afsluiten van de hulp, in plaats van de mogelijkheid om wanneer gewenst langer jeugdhulp te blijven ontvangen. Dat je vertrouwde hulpverlener moet stoppen als je 18 wordt, lijkt vooral financieel gedreven en sluit niet aan bij het bestaan van grote verschillen in tempo van ontwikkeling en de specifieke behoeften en problematiek van jongeren uit de jeugdzorg. Wij vinden dit onbegrijpelijk want we zien dat steeds meer jongeren in de schulden belanden, later alsnog zwaardere zorg nodig hebben of thuisloos worden. Bijna **80%** van deze dakloze jongeren heeft een jeugdzorg achtergrond. Dan is dit toch bij uitstek een onderwerp wat we nu met elkaar goed moeten regelen in de Hervormingsagenda?

Nadruk op psychisch probleem van kind

Wat de jongeren in onze achterban opvalt is dat in de Hervormingsagenda de nadruk sterk ligt op de GGZ zorg voor kinderen en jongeren. Jongeren die bijvoorbeeld in de residentiële jeugdzorg verblijven, zien onderwerpen die voor hen van belang zijn onvoldoende terug in de Hervormingsagenda, waaronder het hiervoor genoemde punt van 18 worden. Dit is een voorbeeld dat bevestigt en illustreert dat het noodzakelijk is om structureel samen te werken met jongeren met verschillende achtergronden en ervaringen. Daarnaast is samenwerking met ouders onmisbaar. We zien momenteel namelijk ook dat er in de praktijk te weinig aandacht is voor de problematiek van ouders zelf en dat bijvoorbeeld scheidingen de toegenomen druk op de jeugdzorg voor een deel kan verklaren. Als hier geen juiste begeleiding voor is, kunnen we nog zoveel inzetten op ontwikkeling van jongeren, maar als de omgevingsfactoren niet positief beïnvloed worden zal dit niet volledig effectief zijn. Daarnaast hangen de problemen van jongeren uit de jeugdzorg samen met alle andere grote uitdagingen waar we voor staan, bijvoorbeeld huisvesting nadat wij de jeugdzorg verlaten.

Reikwijdte: wat is jeugdhulp?

Voor het vraagstuk wat onder jeugdhulp zou moeten vallen, hanteren wij graag de [definitie](#) van het NJI waarin een verschil gemaakt wordt tussen jeugdzorg en jeugdhulp. Daarnaast kan er een verschil gemaakt worden tussen vrij toegankelijk hulp en geïndiceerde hulp. We willen in ieder geval dat er goed ingezet wordt op preventief aanbod, bijvoorbeeld voor KOPP/KOV en andere jongeren in een kwetsbare positie. Of dit betaald wordt uit jeugdzorgbudget of andere middelen, dat maakt ons niets uit. Maar we hebben grote zorgen of het gehele sociaal domein de verantwoordelijkheid hiervoor wel kan en gaat dragen. Dit moet eerst goed afgesproken worden en de gevolgen van gemaakte keuzes moeten duidelijk zijn, voordat de jeugdhulp afgebakend wordt. Wij zijn namelijk bang dat nog meer jongeren tussen wal en schip zullen vallen. Want er lijkt vanuit te worden gegaan dat er een maatschappelijk en sociaal vangnet is om op terug te vallen, terwijl dit bij ons juist vaker ontbreekt.

Beschikbaarheid versus bereikbaarheid

De huidige discussie zou wat ons betreft niet alleen moeten gaan om beschikbaarheid van jeugdzorg, maar vooral om de bereikbaarheid. Veel jongeren hebben de ervaring dat -ondanks dat er wel hulp beschikbaar is- regio-afspraken, toeleiding en gebrekkige informatievoorziening een rol kunnen spelen bij het wel of niet bereikbaar zijn van zorg. In elke gemeente is een laagdrempelig aanbod nodig, waaronder een project voor en door jongeren met ruimte voor lotgenotencontact, hulp op scholen en de POH bij de huisarts.

Wat is nodig?

Borging van ervaringskennis

Voor de kwaliteit is het belangrijk dat bij deze hervorming jongeren met een diversiteit aan ervaringskennis kunnen meepraten en -denken, zowel jongeren die nu jeugdzorg krijgen als jongeren die in het verleden jeugdzorg hebben gehad. En dat bij het bespreken van alle problemen en potentiële oplossingen in hoe we de jeugdzorg organiseren, het nodig is dat op elk niveau het cliëntenperspectief aan tafel zit. Tot op heden is dit in bestuurlijke voornemens niet geborgd. Als voorbeeld kunnen we kijken naar Actielijn 5 van [Nationaal Actieplan Dakloosheid](#). Daarin heeft het rijk én alle gemeenten toegezegd dat mensen met ervaringskennis en onafhankelijke belangenbehartigers betrokken moeten worden in de hele beleidscyclus. Dit willen we ook afdwingen in de Hervormingsagenda.

Faciliteren en financieren van jongerenorganisaties

Momenteel zijn de jongeren-en cliëntenorganisaties nog niet zo goed georganiseerd en gefaciliteerd als de andere partijen binnen de Hervormingsagenda. Als randvoorwaarde is onder andere structurele (instelling)subsidie voor onze inzet nodig en dit is echt veel te summier uitgewerkt in de Hervormingsagenda. Er gaat een leefwereldtoets komen om te meten of veranderingen merkbaar zijn voor de mensen om wie het gaat, maar dit kan niet zonder ons en wij kunnen dit niet zonder de benodigde middelen.

Wanneer aan de voorkant goed georganiseerd wordt dat jongeren met ervaringskennis meedenken en -praten over wat goede jeugdzorg is en hoe deze aansluit bij de doelgroep, kan dat voor alle partijen in de jeugdzorg en de samenleving als geheel veel opleveren. Wat ons betreft zou dit prioriteit moeten krijgen, zodat wij bij het vervolg van de Hervormingsagenda, maar zeker ook de uitvoering van alle hervormingen de komende jaren, gelijkwaardig met elkaar samen kunnen werken aan verbeteringen voor de jeugdzorg.

De noodzaak om schade te voorkomen bij jongeren van 18+ die de residentiële jeugdhulp moeten verlaten. Een interdisciplinaire wetenschappelijke onderbouwing

ExpEx kaart al jaren vanuit ervaringskennis aan waarom de harde grens van 18 uit de jeugdwet moet en ook professionals tonen dit aan met hun praktijkkennis. Onderzoekers hebben dit nu met wetenschappelijke kennis uit pedagogisch en juridisch perspectief aangetoond: hoe we het systeem nu ingericht hebben, schendt kinderrechtenverdragen en er zijn op de langere termijn meer kosten dan baten. Het resultaat is te vinden in een interdisciplinaire wetenschappelijke literatuurstudie die de noodzaak om schade te voorkomen bij jongeren van 18+ die de residentiële jeugdhulp moeten verlaten onderbouwd. Hieronder enkele passages hieruit. Lees de gehele schadenota op: www.expex.nl/schadenota-jongeren-die-de-jeugdhulp-verlaten/

Zo laat onderzoek zien dat het met jongeren die langer residentiële jeugdhulp hebben gekregen juist beter gaat dan jongeren die kortdurende hulp hebben gehad: zij gaan langer naar school, hebben vaker een opleiding afgerond, waarna ze doorstromen naar de arbeidsmarkt, hebben een kleiner risico om dakloos te worden en komen minder snel in aanraking met criminaliteit (Huefner et al., 2018).

Bovendien gaan deze betere uitkomsten gepaard met een significant financieel maatschappelijke winst, maar liefst een 361% return on investment - op de langere termijn. Verder blijkt dat uithuisgeplaatste jongeren die tot 21 jaar jeugdhulp ontvangen 10% vaker onderwijs volgen, meer geld verdienen, 28% minder risico lopen op dakloosheid en 40% minder kans hebben om met de politie in aanraking te komen dan jongeren die tot 18 jaar jeugdhulp ontvangen (Courtney et al., 2018).

In andere landen is het dan ook de politieke oriëntatie geweest om te investeren in kinderen en jongeren, en met name degenen die een hoog risico lopen op sociale uitsluiting of lage onderwijsprestaties, om de kans op langdurige en kostbare afhankelijkheid van de verzorgingsstaat op volwassen leeftijd te verkleinen (Fawcett et al., 2003; Williams, 2004).

“In het kader van het VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK) is er een juridische verplichting om hulp te bieden na 18 jaar. Ook vanwege de zorgplicht die de overheid heeft jegens de burger om (letsel)schade te voorkomen.”

Bronnen en leestips

Statement van ExpEx: stel belang van kinderen en jongeren boven financiën in hervorming van de jeugdzorg
www.expex.nl/stel-belang-van-kinderen-en-jongeren-boven-financien-in-hervorming-jeugdzorg/

Inbreng voor de internetconsultatie subsidieregeling patiënten- en gehandicaptenorganisaties
www.internetconsultatie.nl/subsidieregelingpgo/reactie/af933318-01b8-4acc-9101-89e6392745ee

Handleiding voor beleidsmakers: Betekenisvol samenwerken met jongeren met ervaringskennis over dakloosheid
www.samenthuis2030.nl/wp-content/uploads/2023/05/Whitepaper_Betekenisvolle_participatie_van_jongeren_met_ervaring_gskennis.pdf

GEWoon: Gelijkwaardig, Eigen en Wijs: onderzoek naar ervaringsdeskundigheid in de jeugdzorg
www.expex.nl/gewoon-gelijkwaardig-eigen-en-wijs-onderzoek-naar-ervaringsdeskundigheid-in-de-jeugdzorg/

Betrek mij gewoon! Casusonderzoek Ketenbreed Leren: Verbeterkansen voor de jeugdhulp
www.brancheszorgvoorjeugd.nl/berichten/actueel/betrek-mij-gewoon/

Manifest de Jeugdsprong: Flip the system, zet hulpverleners en ouders en jeugd aan het roer
www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2021/05/zet-hulpverleners-ouders-en-jeugd-aan-het-roer-in

Een samenvatting van 5 rapporten: Toekomst jeugd - Gezamenlijke visie van jeugdexperts op hervorming jeugdzorg
www.beroepseer.nl/actueel-in-beroepseer/samenvatting-5-rapporten-toekomst-jeugd-gezamenlijke-visie-jeugdexperts-op-hervorming-jeugdzorg/

Positionpaper ExpEx over de Jeugbescherming
www.expex.nl/wp-content/uploads/2022/10/Position-paper-rondetafelgesprek-Tweede-kamer.pdf

Positionpaper ExpEx over de Gesloten jeugdzorg
www.expex.nl/position-paper-voor-de-tweede-kamer-stoppen-met-gesloten-jeugdzorg/